
**rasprave,
studije
i
članci**

Dr. Marijan SIVRIĆ

DODJELA DUBROVAČKOG GRAĐANSTVA OSOBAAMA IZ HUMA I BOSNE DO 1410. GODINE

U ovom preglednom radu, uz uvodni dio, donose se imena i prezimena osoba primljenih u dubrovačko građanstvo do 1410. god. s područja Huma i Bosne. Navedena je godina primanja i državno vijeće u kojem su primljeni. Naznačeno je i njihovo uže zavičajno podrijetlo, svugdje gdje je to bilo moguće utvrditi. To isto vrijedi i za njihova zanimanja i socijalno podrijetlo. U prilogu je dat izbor dokumenata u transkripciji s faksimilom, te abecedni tabelarni pregled primljenih građana.

Najvažnije vrelo za pitanje dodjele dubrovačkog građanstva u razdoblju Dubrovačke Republike do 410. god. jesu službene *Knjige sviju vijeća*, poznate pod imenom *Reformationes*.¹ To vrijedi, dakako, i za osobe primljene u dubrovačko građanstvo iz neposrednog dubrovačkog zaleđa - Huma i Bosne. Sačuvane knjige počinju 1301. i završavaju se 1410. god. Spomenute *Knjige sviju vijeća* odnose se na tri državna vijeća: Veliko vijeće, Vijeće umoljenih i Malo vijeće. U njih su se upisivale različite odluke ili zaključci s održanih sjednica. Tako u njima nalazimo odluke o izboru dubrovačkog kneza, lokalnih knezova u knežijama, kapetana u kapetanjama, kaštelana i kapetana u utverdama na prostoru Republike, državnih kancelara i notara, pisara središnjih i ostalih ureda (Carinarncna, Solni ured, Pomorski sud), brodskih pisara i pisara raznih službi. Nalazimo u njima i odluke o izboru i sastavima državnih vijeća, izboru ambasadora i poklisara. Tu su

¹ Po starom ustroju arhivalija iz razdoblja Dubrovačke Republike *Reformationes* su bile serije (2) jedinstvenog Fonda Arhiva Republike. Po novom suvremenijem ustroju, utemeljenom na strožijim arhivističkim principima, ove knjige čine zaseban fond: br. 1, ser. 1 Odluke Velikog i Malog vijeća i Vijeća umoljenih (*Reformationes*). Serija je djelimično publicirana do 1379. god. (Josip Gelčić, *Libri Reformationes*, knj. I, II, III, IV, Zagreb 1882., 1888., 1892., 1893.).

i odluke privatnopravne naravi, kao što su odluke o skrbi (tutorstvu), svjedocima, egzaminatorima i slično. Napokon, u njima su upisane i odluke o dodjeli dubrovačkog građanstva.

Imigracijska politika Republike i dodjela građanstva

Primanje stranih osoba za dubrovačke građane usko je vezano za imigracijsku politiku Dubrovačke Republike, te njezine različite interese, prvenstveno gospodarske i političke.

Dubrovačka Republika imala je i svoju dobro promišljenu migracijsku politiku, koncipiranu još u srednjem vijeku. Ona nije doživjela bitnijih promjena ni u posljednjim stoljećima Republike.² Politika useljavanja počivala je na punom nadzoru, a osnivala se na elementima gospodarske i političke prirode. Važan je faktor ograničavajuća prostorna mogućnost i realne gospodarske i demografske potrebe. Teritorij Republike bio je limitiran, skučen i stiješnjen uz more s ne velikim obiljem obradivih površina.³ Imanja su bila popunjena uglavnom domaćom populacijom, a mogućnost dolaska migranata pokazivala se tek nakon, najčešće, izumiranja obitelji ili dolaskom na ženinstvo.

Važni elementi migracijske politike bili su i politički i vjerski razlozi. Jedan od postulata dubrovačke unutarnje politike jest očuvanje homogenosti vladajućeg sloja i osujećenje pretjeranog isticanja skupina ili pojedinaca. U ime toga vodila se i odgovarajuća vjerska politika. Sve do pada Republike bila je zabranjena svaka religija, osim katoličke, koja je i bila državnom religijom. Takav stav nije prije svega vjerski zahtjev; on je motiviran željom za homogenošću i očuvanjem poretka.

Migracije na teritorij Dubrovačke Republike bile su strogo nadzirane i brojčano ograničene. Neke od izbjeglica i došljaka upućivala je dalje u druge prekomorske zemlje.⁴

² I. MITIĆ, *O izbjeglicama iz zaleđa na područje Dubrovačke Republike*, Tribunia, 5, ZMT, Trebinje 1979., str. 139-149.

³ J. LUČIĆ, *Dokumenti o počecima kmetstva u Dubrovniku*, str. 213-221.

⁴ M. ŠUNJIĆ, *O migraciji 'de partibus Sclavonie' u Markama do polovine XV stoljeća*, Radovi Filozofskog fakulteta u Sarajevu, knj. VIII, Sarajevo 1976., str. 487-500; M. SPREMIĆ, *La migrazione degli Sclavi nell' Italia meridionale e in Sicilia alla fine del Medio evo*, Archivio storico italiano, Firenze 1980., str. 3-15.

Organi vlasti nisu se uvijek podjednako odnosili prema useljenicima s pojedinih područja, niti prema pojedincima koji su se namjeravali useliti i nastaniti. Jednako tako vodilo se računa gdje se osoba želi naseliti. To pokazuju i najstarije odredbe organa vlasti Republike. Tako je npr. 1303. god. bilo zabranjeno useljavanje Slavenima u Grad i njegovu neposrednu okolicu. Međutim, iste godine donijeta je nova odredba po kojoj se dopušta naseljavanje Slavenima u Grad i okolicu ako je to potrebno, ali samo na pet godina.⁵ Uredbom iz 1385. god. propisano je da se u Župi i drugim područjima mogu Slaveni naseliti, uz uvjet da prethodno dođu u Grad i ostanu tu jednu godinu, a potom se nasele.⁶ Po odredbi iz 1413. god. bilo je dovoljno da se kmet pismeno prijavi u Kancelariji i ostane jednu godinu u Gradu. Vjerojatno odatle i izraz “habitatores” za one koji stanuju i “civis” za dubrovačke građane.⁷

Sukladno s općim načelima političke i gospodarske naravi postupali su i organi vlasti Republike pri donošenju odluka o dodjeli građanstva. Tako su rado primali za dubrovačke građane okretne poslovne ljude s vlastitim kapitalom, vješte i vrijedne obrtnike, posebno majstore svog umijeća. Tako među primljenim strancima u dubrovačko građanstvo nalazimo “protomagistre”, “magister artis”, “magistro salariato”, različitih obrta i zanimanja, kao što su zlatari (*aurifices*), kamenari (*lapicide*), kožuhari (*pelliparii*), bojadisari (*tintores*), zidari (*muratores*), trgovci uopće (*mercatores*), a posebno trgovci začinima (*speciarii*).

S obzirom na područno podrijetlo među njima nalazimo Albance, Grke, Talijane, Mlečane, te Dalmatince koji su, s ondašnjeg državno-pravnog stajališta, bili stranci. Tu su, svakako, stranci iz zaleđa Huma i Bosne i udaljenijih krajeva u unutrašnjosti, obično nazivani “Sclavi”.

Među gradovima iz koji potječu novoprimiti dubrovački građani spominju se, idući prema jugoistoku, ponajviše susjedni Kotor, potom, Luštica, Budva, Stari Bar, Ulcinj, Skadar, Spič, Drač, Valona, Sv. Nikola, Ratac, Sv. Dimitar, te šire zajednice - Albanija i Zeta. Od talijanskih gradova nalazimo Barullo, Fermo, Firenza, Macerata, Venezia i druge. Pojedina primljena osoba je iz Pere kod Carigrada i Caffè. Od mjesta u Dalmaciji susrećemo Split, Zadar, Pulu i otok Hvar.

⁵ *Monumenta Ragusina*, II, str. 300-30; I. SINDIK, n. d., str. 66.

⁶ I. SINDIK, *Dubrovnik i okolina*, str. 66.

⁷ Isto, str. 67.

Dodjela dubrovačkog građanstva

Pitanje dubrovačkog državljanstva i građanstva, i općenito položaj stranaca u Dubrovniku, stekao je svoju pravnu osnovicu još u srednjem vijeku. Najvažnije odluke o tome donijete su u drugoj polovici 14. i prvoj polovici 15. st. Odluke iz 1364., 1395. i 1449. god. uglavnom su zaokružile pravnu osnovicu tog pitanja. One su ostale temeljima sve do ukinuća Republike. U znanosti je već odavno bilo zanimanja za temu dubrovačkog državljanstva, ali i za pravni položaj stranaca u Dubrovniku, i općenito za pravni položaj cjelokupnog stanovništva Republike.⁸

Procedura oko primanja stranaca u dubrovačke državljane odvijala se u državnim vijećima. U početku je to bilo Malo vijeće. Novim propisima njegove su ovlasti reducirane u korist ostalih vijeća. Propisi o tome donosili su se u Velikom vijeću. Zakon koji je ono donijelo 1364. god. zabranjivao je Malom vijeću da prima u red dubrovačkih građana vlastelu iz Kotora, Bara i Ulcinja ako se prije toga nisu s obitelji preselili u Dubrovnik. Sve ostale građane Malo vijeće je primalo po svojoj procjeni, po postojećim zakonima. To je pravo oduzeto Malom vijeću propisom od 26. listopada 1395., pa je to prešlo u djelokrug Velikog vijeća. Slaveni su, i dalje, primani na prethodni način u Malom vijeću.⁹ Propisom 1449. god. zabranjeno je Malom vijeću da podjeljuje Slavenima građanska prava. Istina, molba tražitelja za doseljenje pristizala je u Malo vijeće. O njoj se raspravljalo u nazočnosti svih 12 članova Vijeća. Ako ju je podržalo osam članova, molba je upućivana pred Veliko vijeće. Rješavalo se o njoj ako je bilo najmanje njegovih 100 članova. Od toga su dvije trećine trebale dati pristanak za pozitivno rješenje zahtjeva o naseljenju. Tek nakon toga, osoba bi bila primljena kao dubrovački građanin, državljanin.¹⁰

Stranci koji bi dobili dubrovačko državljanstvo, postajali su punopravni građani Republike. Na njih se protezala i sudbena odgovornost prema zakonima Republike kao i za starosjedioce.¹¹ Stranci (*forenses*) u Dubrovniku bili su osobe koje su se u prolasku i usputno zadržavale ili su duže boravile u gradu ili negdje na teritoriju Republike. Ima poprilično primjera

⁸ J. MIJUŠKOVIĆ, *Dodjeljivanje dubrovačkog građanstva u srednjem vijeku*, Glas, SANU, CCXLVI, O.D.N., knj. 9, Beograd 1961., str. 89-130.

⁹ *Liber viridis* (pripremio B. Nedeljković), cap 86, str. 54-55; I. SINDIK, n. d., str. 67.

¹⁰ *Liber viridis*, 8. 8. 1449., cap. 428, str. 375-376.

¹¹ K. VOJNOVIĆ, *Sudbeno ustrojstvo Republike dubrovačke*, Rad, 104, str. 1-48, Rad, 108, str. 99-181, 114, str. 159-220, 115, str. 1-336, JAZU, Zagreb 1891., 1892., 1893.

da su pojedinci boravili u Dubrovniku i po nekoliko desetljeća, ali su do konca svog života ostali stranci i nisu postali dubrovački državljani.¹²

U osnovi se dubrovačko društvo dijelilo na dvije društvene klase: *vlastelu* i one koji to nisu, a to je dubrovački *puk*. Razvojem gospodarskih, društvenih i drugih procesa, i dubrovački puk nije mogao ostati monolitan. U njegovim je okvirima nastao proces društvene diferencijacije. Tako se nevlastelinski dio stanovništva dijelio na *puk u užem smislu*, kao najniži društveni sloj, i građane (*cittadini, cives Ragusii*) kao viši i najbogatiji građanski stalež. I pojmovi *cittadino* i *civis ragusinus* nisu uvijek imali istovjetno značenje. U srednjem vijeku oni su, prije svega, označivali pripadnika grada Dubrovnika i državljanina. U sljedećim stoljećima, osobito tijekom 17. i 18., značilo je to, prije svega, pripadnost jednoj od dviju najuglednijih bratovština, tj. *antunina*, utemeljena 1448. god. i *lazarina*, nastala 1531. god. sescesijom levantinskih trgovaca iz bratovštine antunina. Izbor članova u spomenute bratovštine vršio se temeljem pravila sadržanim u statutima (matrikolama) bratovština. Nakon izbora svaki pojedinac postajao bi "civis Ragusinus". Oni su tada bili gornji građanski sloj koji je po materijalnom bogatstvu često nadvisivao moć dubrovačke vlastele. Te građanske grupacije imale su veliki utjecaj u cjelokupnom gospodarskom životu Republike, a bile su im dostupne brojne državne službe. Upravo obitelji koje su ranije stekle dubrovačko građanstvo činile su, u jednom dužem razdoblju, gro članstva bratovština antunina i lazarina. Spomenimo i to da se od kraja 17. i tijekom 18. st. do ukinuća Republike, postajalo članom bratovština antunina i lazarina, pa tako i "Civis Ragusinus" izborom u Vijeću umoljenih, a ne po statutarnim pravilima spomenutih bratovština.

U pravnoj terminologiji i praktičnoj uporabi u Dubrovniku susreće se već od srednjeg vijeka, ali i poslije, i izraz *habitatores*, što je označavalo stanovnike u Gradu. Bili su to trgovci, obrtnici, pomorci, nekvalificirani radnici i drugi. Biti stanovnik (*habitor*) u Dubrovniku nije značilo biti i građanin (*civis ragusinus*).

Osobe podrijetlom iz Hercegovine i njezina šireg zaleđa primane su kao dubrovački državljani još u srednjem vijeku. Neki su primani pod uvjetom da moraju stanovati u Dubrovniku ili drugom mjestu, npr. u

¹² I. MITIĆ, *O pravnom položaju stranaca u Dubrovniku tokom druge polovine 18. stoljeća*, Tribunia, 6, ZMT, Trebinje 1982., str. 89-93.

trgu na Neretvi (Drivi) ili u gradu Brštaniku. Pri tome treba istaknuti da je među primljenima bilo osoba ili obitelji koje su bile vlastelinskog, ali i onih pučkog podrijetla.

Plemstvu iz unutrašnjosti, pa tako i onome iz Hercegovine, davano je i dubrovačko plemstvo i državljanstvo, te formalno članstvo u državnim vijećima. Dodjeljivanje dubrovačkog plemstva, državljanstva i građanstva često je inicirano političkim motivima.¹³ Zato je u mnogim primjerima ostajalo počasno, na formalnopravnim pozicijama i bez stvarnog značenja.¹⁴ Takav oblik počasnoga građanstva davao se i vlasteli u dubrovačkom zaleđu. Iz političkih, posebice neprijateljskih razloga prema Republici, jednom dodijeljeno dubrovačko državljanstvo i građanstvo moglo se uskratiti i oduzeti zbog neprijateljskih i drugih nepoćudnih razloga.¹⁵

Druga skupina stvarnih građana bili su okretni i bogati trgovci i vješti obrtnici iz unutrašnjosti; oni su primani poradi gospodarskog razvitka.¹⁶ Dodjeljivanje građanstva u Dubrovniku nije imalo podjednak intenzitet u svim razdobljima. Ipak se to prakticiralo u kontinuitetu, u skladu s aktualnom politikom i razlozima kojima se vlast vodila u Dubrovniku.

U vremenu od velikog potresa do ukinuća Republike prakticiralo se, kao i prije, dodjeljivanje dubrovačkog državljanstva i primanje u građanstvo. Obično se drži da je za dobivanje dubrovačkog državljanstva bilo potrebno desetogodišnje razdoblje od dolaska u Grad ili na teritorij Republike. Takva tumačenja daju organi vlasti Dubrovačke Republike, ali i službenici Otomanskog Carstva. Nekad je vremenski cenzus iznosio tri godine uz obveznu ženidbu u Gradu.¹⁷

Osobe s područja Humske zemlje i Bosne - dubrovački građani

Kada je dodijeljeno, po prvi put, dubrovačko građanstvo nekoj osobi s područja Humske zemlje i Bosne, nije moguće utvrditi. Vjerojatno je to bilo nakon uspostavljanja intenzivnijih političkih i gospodarskih odnosa s tim najbližim prostorima u zaleđu Republike. Ta pojava može se pratiti od početka 14. st. Kao što je ranije istaknuto, slijedit ćemo je do 1410.

¹³ J. MIJUŠKOVIĆ, n. d. (dio: Dodjela dubrovačkog plemstva), str. 90-102.

¹⁴ *Qualiter forensis possit creari civis Ragusii per gratiam*, 26. X. 1395. (*Liber viridis*, priredio B. Nedeljković), cap. 86, str. 54-55.

¹⁵ J. MIJUŠKOVIĆ, n. d. (dio: Gubitak građanstva), str. 124.

¹⁶ J. MIJUŠKOVIĆ, n. d. (dio: Dodjeljivanje građanstva), str. 102-108.

¹⁷ DAD, Cons. Rog., No 165, f. 174'.

god. temeljem knjiga *Reformationes*, zajedničkih službenih knjiga (zapisnika) državnih vijeća: Velikog i Malog vijeća i Vijeća umoljenih. Nešto podataka ima o objelodanoj izvornoj građi i literaturi. Recimo općenito da su gotovo sve osobe s tretiranog područja primljene u Malom vijeću, s izuzetkom krupne vlastele i oblasnih gospodara.

Prema sačuvanim zapisima u knjigama *Reformationes* prva primanja u dubrovačko građanstvo s prostora Huma i Bosne nalazimo 40-ih godina 14. st. Tako je 5. listopada 1343. u Malom vijeću primljen za dubrovačkog građanina Branko, sin Tvrdislava Dobravčića (*Brancho fillius Turdislaui Dobraucich de g(rat)ia speciali factus fuit civis Ragusinus qui iuravit ad Sancta Dei Evngelia esse fidelis domini ducis Venetis, domini comitis et comunis de Ragusiis et facere omnes factiones tam Reales quam quot p(er)sonales*).¹⁸ Na zasjedanju Malog vijeća od 17. veljače 1344. dubrovačko građanstvo dodijeljeno je dvojici Sestanovića: Pribcu i Krasomiru (*P(ri)bac Sestanouich et Crassomirus Sestanouich*), na isti način i pod istim uvjetima kao i Branku Dobravčiću.¹⁹

Radoje Sanidić iz Bosne primljen je u Malom vijeću za dubrovačkog građanina (*Radoe Sanidich de Bossina factus fuit civis Ragusiis in Minori consilio sono campani ut moris est congregato*) 19. travnja 1343., uz uobičajenu zakletvu vjernosti, mletačkom duždu, dubrovačkom knezu i općini dubrovačkoj.²⁰

Istog dana, 20. sječnja 1346., primljeni su u dubrovačko građanstvo Dobroslav Obradović²¹ (*Dobrslaus Obradouich*) i Miljen Volčiković iz Popova (*Millen Volcicouich de Papoua*) po istovjetnim uvjetima uza zakletvu, obveze i stečena prava dubrovačkih građana.²²

Rakoje Mikolić iz Trebinja, brat Bilin (*Racoe Micolich de T(re)big(ne) frater Billin*), primljen je u Malom vijeću za dubrovačkog građanina (*in Minori consillio factus fuit civis Ragusinus*), 30. srpnja 1347., uz uobičajenu zakletvu mletačkom duždu, dubrovačkom knezu i općini, uz obveze i dobitak prava i povlastica koje mu tim činom pripadaju.²³

¹⁸ DAD, Ref., No 12, f. 14.

¹⁹ DAD, Ref., No 12, f. 47.

²⁰ DAD, Ref., No 12, f. 82'.

²¹ O obitelji Obradović: M. DINIĆ, *Humsko-trebinjska vlastela* (dalje: *Humsko-trebinjska vlastela*), PI knj. 397, ODN knj. 54, SANU, Beograd 1967., str. 50.

²² DAD, Ref., 13, f. 25'.

²³ DAD, Ref., No 14, f. 7.

Jedno obiteljsko primanje u dubrovačko građanstvo zabilježeno je 9. studenog 1349. Tom je prilikom u Malom vijeću primljen *Petroman Radoslavić* i njegovih sedam sinova: Petko, Ilija, Ivan, Niko, Maroje, Raden i Obrat, te Petromanov podložnik Brajko Uslović (*Braychus Uslouich*).²⁴

Kranko Bogojević i Stojislav Mirojević iz Neretve (*Crancus Bogoeuich et Stoyslauus Miroeuich de Narento*) primljeni su za građane grada Dubrovnika 8. ožujka 1350., zaklevši se svetim Evanđeljem na vjernost.²⁵

Raden Tolonović iz Bosne (*Raden Tolanouich de Bossina*) primljen je u Malom vijeću za dubrovačkog građanina 6. srpnja 1350. god.²⁶

Prvjen Klapović iz Ošlja (*Pruien Clapouich de Ostle*) primljen je 7. siječnja 1351. za građanina Dubrovnika (*factus fuit civis Ragusinus qui iuravit fidelitatem domini ducis, communis Ragusii et facere omnes factiones reales et p(er)sonales*).²⁷

Andrija Goislavić (*Andreas Goislauch*) iz Neretve primljen je u Malom vijeću za dubrovačkog građanina 28. kolovoza 1356. polažući vjernost mletačkom knezu (duždu) i općini dubrovačkoj (*iuravit esse fidelem comitis Venetiarum et comunis Ragusii*).²⁸ Vuk Goislavić (*Volches Goyslauch*), prema zabilježbi u Malom vijeću od 7. ožujka 1364., plaćeni je sluga dubrovačke općine za potrebe kneza.²⁹

Iz navedenih primjera vidljivo je da se zakletva podnosila ne samo knezu i dubrovačkoj općini već i mletačkom duždu, koji je nad Dubrovnikom imao ograničenu suverenost do mira u Zadru 1358. god.

Nikola Miletković iz Prače (*Nicola Miletcouich de Praca*) u Malom je vijeću 6. srpnja 1361. proglašen dubrovačkim građaninom. Zakletvu vjernosti, uza sve obveze, položio je općini dubrovačkoj, stječući tako i sva pripadajuća građanaka prava.³⁰

Dimitar Totosović iz Luke (*Dymitrus Totosouich de Lucha*), polažući zakletvu dubrovačkoj općini, primljen je u Malom vijeću 3. veljače 1362. za dubrovačkog građanina, ubičajeno i bez posebnih uvjeta.³¹

Ljubisav Preljubović, vlastelin iz neposrednog dubrovačkog zaleđa,³² primljen je u Malom vijeću, zajedno sa sinovima, Brajkom i Bogićem, te

²⁴ DAD, Ref., No 15, f. 49'.

²⁵ DAD, Ref., No 15, f. 62; Libri Ref., knj. II, str. 98-99.

²⁶ DAD, Ref., No 15, f. 65'. (Upis zaključka je nedovršen); Libri Ref., knj. II, str. 105.

²⁷ DAD, Ref., No 16, f. 4'; Libri Ref., knj. II, str. 117.

²⁸ DAD, Ref., No 17, f. 8; Libri Ref., knj. II, str. 160.

²⁹ DAD, Ref., knj. IV, str. 12.

³⁰ DAD, Ref., No 18, f. 80; Libri Ref., knj. iii, str. 91.

³¹ DAD, Ref., No 19., f. 50; Libri Ref., knj. III, str. 159.

³² O vlasteli Preljubović, M. DINIĆ, *Humsko-trebinjska vlastela*, str. 46.

zetom Radoslavom (*Liubislaus Prillubouich, Braicho et Bogich eius filii, et Radoslauus suus gener*), 1. studenog 1364. Od njih se tražila samo zakletva vjernosti.³³

Ostoja Mildružić i njegov brat Pribislav iz Huma (*Ostoya Mildrrusich de Chelmo et Pribislauius frater eius*) u Malom su vijeću primljeni uz zakletvu u dubrovačko građanstvo (*in Minori consilio sono campani more solito congregato facti fuerunt cives Ragusii qui iuraverunt fidelitatem*) 15. listopada 1365.³⁴

Brajan Osrisić “de Drina” i Radič Klapčinović, krznar, primljeni su, uza zakletvu 3. lipnja 1367. u Malom vijeću za dubrovačke građane.³⁵

Utješen Radoslavić iz Biograda (*Utiesen Radoslauich de Bielgrad*) primljen je u Malom vijeću 1. prosinca 1367. za dubrovačkog građanina, uz uobičajenu zakletvu vjernosti.³⁶

U Vijeću umoljenih odlučeno je 2. prosinca 1378. da se naredi da novoprimljeni dubrovački građanin, srodnik Ratka Didalića (*consanguineum Ratchi Didalich*) dođe stanovati u Neretvi.³⁷

Ivan Crijepović primljen je za dubrovačkog građanina (*Iuan Zriepouich in Minore consilio fuit factus civis Ragusii qui iuravit fidelitatem*) u Malom vijeću 25. travnja 1379. bez naznake blo kakvih uvjeta.³⁸

Radiša Saslanić Pleščić, nekada Marovlah (*Radissaa Saslanich Pleschich oli(m) marovlachus*), primljen je u Malom vijeću 20. rujna 1379. za dubrovačkog građanina uza zakletvu vjernosti poput i ostalih dubrovačkih građana (*fuit factus civis Ragusii qui iuravit fidelitatem co(n)suetu(m) sicut c(ete)ri cives Ragusii*).³⁹

Hrvatini Brajatović iz Bišća (*Chervatus Brayatouich de Bisce*) primljen je u dubrovačko građanstvo 4. veljače 1380. uza zakletvu vjernosti, obveze i prava (*in Minori consilio factus fuit civis Ragusii qui iuravit fidelitatem et facere omnes factiones factus tam reales quam personales*).⁴⁰

Dana 21. rujna 1380. u Malom vijeću, u nazočnosti sedmorice vijećnika, primljen je u dubrovačko građanstvo Pribil Radetković iz Neretve (*Pribilus Radetchouich de Narento factus fuit civis Ragusii*). Primljen je pod uvjetom

³³ DAD, Ref. No 22, f.7; Libri Raf., knj. IV, str. 34.

³⁴ DAD, Ref., No 22, f. 36’.

³⁵ DAD, Ref., No 23, f. 61’; Libri Ref., knj. IV, str. 94.

³⁶ DAD, Ref., No 23, f. 76; Libri Ref., knj. IV, str. 111.

³⁷ DAD, Ref., No 24, f.24; Libri Ref., knj. IV, str. 181; J. Mijušković, n. d., str. 106.

³⁸ DAD, Ref., No 24, f. 44.

³⁹ DAD, Ref., No 24, f. 64.

⁴⁰ DAD, Ref., No 24, f. 83; M. DINIĆ, *Odluke veća Dubrovačke Republike*, knj. I, (dalje: *Odluke*, I), Zbornik, SANU, knj. XV, Beograd 1951., str. 15. Obuhvaća razdoblje 1380.-1383.

da čini u svemu i pojednačno, stvarno i osobno sve ono što čine i ostali Dubrovčani, te da se zakune Bogom na Evandelju na trajnu vjernost i odanost općini dubrovačkoj.⁴¹

U dubrovačkom Malom vijeću na sesiji od od 29. svibnja 1381. primljen je veći broj članova iz ugledne humske kneževske kuće *Mesnovića*.⁴² U prvom redu, bio je to knez Radoslav, sin Mestanov, te njegovi sinovi i nećaci. Kako nisu obitovali u Dubrovniku, zaključeno je da oni pošalju pismenu izjavu o prihvaćanju dubrovačkog građanstva i zakletvu o vjernosti, po običaju dubrovačkom. Ova sadržajno zanimljiva i značajna odluka (zaključak) Malog vijeća o obitelji humskih Mesnovića u cjelosti glasi: "P(rima) p(ars) de recipiendo in civem nostrum comitem Radoslauum filium Mesteni de Chelmo et filios suos et duos nepotes eius ita tamen quod ipse cum filiis et nepotibus in manibus fratris Angeli ordinis Minorum guardiani in Stagno prestare debeat fidelitatis debite sacramentum, prout in talibus consuetum est. Et de scribendo eidem per nostras litteras Sclauas quomodo ipsum et dictos eius filios et nepotes suscepimus et acceptamus in cives nostros, et quod ipse per suas litteras nobis scribere debeat quomodo ipse cum dictis eius filiis et nepotibus acceptavit citadinanciam nostram et nobis iuravit et prestavit in manibus dicti fratris Angeli nostro nomine recipientis fidelitatis debite sacramentum."⁴³

Odlukom u Malom vijeću od od 14. siječnja 1382. primljen je za građanima Dubrovnika Dragoslav Tvrdenović iz Neretve (*Dragoslauus Thuerdenouich de Naretva*) s tim da položi zakletvu vjernosti i nastani se u Dubrovniku i ispunjava sve obveze kao i ostali Dubrovčani.⁴⁴

Petko Perfčić (*Petchus Perfcich*) primljen je u Malom vijeću 11. travnja 1382. za građanina Dubrovnika, s tim da je položio zakletvu općini dubrovačkoj, te da čini sve ono što i ostali Dubrovčani, s tim da najskorije dođe stanovati u Gradu ili njegovom distriktu.⁴⁵

⁴¹ DAD, Reformationes (dalje: Ref.), No 24, f. 127'; M. DINIĆ, *Odluke veća Dubrovačke Republike*, knj. II, (dalje: *Odluke*, II), Zbornik, SANU, knj. XXI, Beograd 1964., str. 70. Obuhvaća razdoblje 1384.-1389.

⁴² O ovoj obitelji: P. ANĐELIĆ, *Mesnovići, Masnovići, Bubanjčići humska i bosanska vlastela* (dalje: *Mesnovići*), Hercegovina, 2, Mostar 1983., str. 79-89. Autor je naveo i svu relevantnu literaturu o Mesnovićima, Masnovićima i Bubanjčićima (str. 80). Istodobno je razriješio i gotovo privedo kraju problem odnosa humskih Mesnovića (str. 79-83) i bosanskih Masnovića i Bubanjčića (str. 83-85), kao i vlastelinske obitelji livanjskog vlastelina Bujanje Voihnića (str. 85-86).

⁴³ DAD, Ref., No 24, f. 169; M. DINIĆ, *Odluke*, II, str. 578; P. ANĐELIĆ, *Mesnovići*, str. 81.

⁴⁴ DAD, Ref., No 25, f. 4; M. DINIĆ, *Odluke*, I, str. 203.

⁴⁵ DAD, Ref., No 25, f. 13'; M. DINIĆ, *Odluke*, I, str. 215.

Veselko Perfčić, vojvoda Imote (*Vesselcus Perfcich voyvoda de Imota*) primljen je u Malom vijeću za dubrovačkog građanina (*factus fuit civis Ragusi*) 1. prosinca 1382. Dužan je bio položiti zakletvu o trajnoj vjernosti općini dubrovačkoj.⁴⁶

Za Vučena Pišivodu iz Srebrenice (*Vulchen Pischiuoda de Srebrenica*) preporučeno je u Malom vijeću 26. travnja 1383. da bude primljen za Dubrovčanina pod uvjetom da dovede svoju obitelj radi stanovanja i obitovanja u Dubrovniku na jednu godinu. Ako bi Vučen bio voljan dovesti svoju obitelj u naznačenom roku od jedne godine i položi vjernost dubrovačkoj općini, da ispunjava sve obveze opće i osobne “sicut faciunt alii cives Ragusii”.⁴⁷

U dubrovačkom Malom vijeću odlučeno je 26. kolovoza 1383. da Petar Balinović⁴⁸ iz Srebrenice bude primljen za Dubrovčanina, kada bude došao s obitelji stanovati u Dubrovnik, ali prije ne (*quod Petchus Balinouich de Srebrenica sit factus Ragusinus noster, cum ista conditione quod quando venerit ad habidandum cum sua familia in Ragusio et ante non*).⁴⁹

God. 1391. (18. 5.) primljen je u Malom vijeću za dubrovačkog građanina (*in dic(t)o Minori Consilio*) Nikola Pribinović iz Večerića (*Nicola P(ri)binouich de Vēcerich*) sa svim počastima i dostojanstvima (*cum honoribus et honestibus*) poput ostalih dubrovačkih građana koji će položiti i zakletvu vjernosti gospodinu Knezu (*p(ro)ut fuit alii cives Ragusii cui iuravit fidelitatem domino Rectori*).⁵⁰

Iz poznate vlastelinske obitelji Milatović⁵¹ dubrovačko građanstvo stekli su 31. ožujka 1391. braća Grgur i Sanko Milatovići, sinovi Marka (*Gregorius et Senchus fratres Millatouich tepcia d(om)nii circha c(on)finia Narenti*) sa svim pravima koje uživaju i ostali dubrovački građani.⁵²

Na zasjedanju Malog vijeća 10. lipnja 1391. dubrovačko građanstvo dobile su dvije osobe. Jedna od njih je Mihoje Ratković iz Nevesinja (*Michoe Ratchouich de Nevesigna*) i Kranjko Kinatović iz Srebrenice

⁴⁶ DAD, Ref., No 25, f. 59; M. DINIĆ, *Odluke*, I, str. 274; J. MIJUŠKOVIĆ, n. d., str. 113.

⁴⁷ DAD, Ref., No 25, f. 80; M. DINIĆ, *Odluke*, I, str. 323.

⁴⁸ Balinovići se spominju i znatno ranije. Tako se u jednom kaznenom postupku od 5. veljače 1444. spominje Mladoje Balinović. On, s Radoslavom Dobrosalićem, tuži pred dubrovačkim knezom Ljubišu Pribilovića i njegovog brata Radoslava, Marka Stančića i Dobrila Stanisalića. Razlog optužbe je ranjavanje Radoja Dobrosalića, Radivojeva brata (DAD, Lam. de foris, No 17, f. 179).

⁴⁹ DAD, Ref., No 25, f. 102; M. DINIĆ, *Odluke*, knj. I, str. 343.

⁵⁰ DAD, Ref., No 29, f. 17.

⁵¹ O vlasteli Milatović: M. DINIĆ, *Humsko-trebinjska vlastela*, str. 31-32.

⁵² DAD, Ref., No 29, f. 13; J. MIJUŠKOVIĆ, n. d., str. 113.

(*Chrengnicho Chinatouich de Sreb(re)niza*),⁵³ s tim da su bili dužni u Malom vijeću položiti zakletvu vjernosti općini dubrovačkoj, a potom bi Knez s gradskim oficijalima donio odluku o prijemu u dubrovačko građanstvo, s punim počastima i pravima.

Braća Brajan i Vukac Obadić iz Prilipa (*Brayan et Volchaz Obadich fratres de Prilip de Bistriza*) primljeni su u Malom vijeću u dubrovačko građanstvo 18. veljače 1392. s time što je Vukac bio dužan položiti zakletvu odanosti dubrovačkoj vlasti.⁵⁴

Miloš Radomirić,⁵⁵ trgovac u Podvisokom⁵⁶ (*Millos Radomirich de Sotovisochi*) predložen je za dodjeljivanje i primanje u građanstvo 16. ožujka 1392. sa svim počastima i pravima dubrovačkih građana s tim što bi bio dužan s obitelji i ženom doći u Dubrovnik i tu stanovati. Osim toga, Miloš je bio dužan položiti zakletvu vjernosti, pred Knezom i Vijećem umoljenih, te da će stanovati u Dubrovniku.⁵⁷ Miloš je ostavio oporuku u notarijatu, pisanu u Podvisokom⁵⁸ 29. svibnja i dopunjenu 10. i proglašenu 23. srpnja 1397.⁵⁹

Ivan Tvrdojević iz župe Luka (*Giuae Turdoeuich del(l)a Lucha*) primljen je u dubrovačko građanstvo 5. travnja 1392. pod uvjetom da stanuje u Brštaniku (*qui debeat habitare in Brstanico*) na Neretvi. Isto tako, bio je obvezan položiti zakletvu vjernosti Knezu i općini dubrovačkoj.⁶⁰

Vukša Didalić s područja Neretve (*Vochsa Didalic de par(tibus) Narenti*) primljen je u Malom vijeću u dubrovačko građanstvo 27. travnja 1392. sa svim počastima i pravima dubrovačkih građana. Na jednak način bio je dužan položiti zakletvu vjernosti dubrovačkom Knezu.⁶¹

Petar Hostoić i Bratoš Lupković iz Brštanika (*Petrum Hostoich et Bratos Lupchouich de Brstanicho*) primljeni su za dubrovačke građane u

⁵³ DAD, Ref., No 29, f. 19.

⁵⁴ DAD, Ref., No 29, f. 34; *Cives albi civitatis Ragusii* (J. MIJUŠKOVIĆ, n. d., str. 108).

⁵⁵ Prezime je patronimičkog postanja, nastalo po imenu Radomir, ocu Miloševu (Testamentum Milossi filii Radomiri).

⁵⁶ P. ANĐELIĆ, *Visoko i okolina kroz historiju*, 1, (dalje: P. ANĐELIĆ, *Visoko*), SO Visoko, Visoko 1984., str. 289-290.

⁵⁷ DAD, Ref., No 29, f. 37.

⁵⁸ Oporuku je u testatorovoj kući pisao "Palchus filius de Milani scripsi suprascritto testamento". On je i svjedok oporuke uz još jednu osobu po imenu Tvrtko. Miloš je odredio i pitrope (izvršitelje) oporuke. Bili su to: P(ri)bil Andreasseuich, Radin Ilych, Radien Tolilouich i Utessen Bosichouich, svakako svi njegovi poslovni prijatelji. Bio je oženjen i žena mu se zvala Stoislava, a nisu imali živog poroda. Imao je i dvojicu braće, Boška i Milgosta. Ostavio je više crkvenih legata samostanima, crkvama i redovnicima u Bosni: crkvi sv. Nikole na Milima, fra Martinu u Sutjesci, fra Benediktu u Olovu, fra Angelu (Mesnoviću) u Stonu.

⁵⁹ DAD, Test. Not., No 8, f. 106-107.

⁶⁰ DAD, Ref., No 29, f. 39.

⁶¹ DAD, Ref., No 29, f. 41.

Malom vijeću 14. svibnja 1392. sa svim počastima i pravima. Dužni su bili također položiti zakletvu vjernosti Knezu i Malom vijeću.⁶²

Vučemil Pripković Bosković iz Majkova (*Volcemil P(ri)pchouich Bosichouich de Mallichoua*) u Primorju primljen je u Malom vijeću 2. studenog 1392. sa svim počastima i pravima koje uživaju i drugi dubrovački građani. Dužan je bio položiti zakletvu vjernosti Knezu i njegovom vijeću, te se i oženiti u Dubrovniku.⁶³

Braća knez Vukoslav i knez Petar (*Comes Vocgoslavo et comes Petrus fratres*) Nikolići iz Popova izabrani su i proglašeni za građane dubrovačke općine (*ellecti et facti fueunt cives comunis Ragusii*) 12. prosinca 1392.⁶⁴

Boško Bokčić iz Srebrenice (*Bosigicho Bochzich de Sreberniza*) primljen je za građanina dubrovačke općine (*receptus fuit et factus in civem comunis Rasgusii*) u Malom vijeću 14. siječnja 1395. s uobičajenim častima i obvezama.⁶⁵

Zanimljiv je podatak od 6. veljače 1395. kada se izvjesnom broju pojedinaca iz nekoliko obitelji iz susjednog Oraha u Žurovićima daje vjera (*fides*) da mogu doći u Dubrovnik. U odluci se navode: Rakoje Bogišić sa svom njegovom braćom, Ostoja Tvrdenović i njegov brat Dabživ, Obrad, sin Hrvatina Slavogostića i njegov brat Radiša, Sredan Dabroljenović i njegov brat Gojčin, svi kako je već rčeno iz Oraha.⁶⁶

Radin Butković⁶⁷ iz Slivna (*Radin Budchouich de Slievni*) izabran je i primljen za dubrovačkog građanina u Malom vijeću 14. siječnja 1396. pod uvjetom i s častima i privilegijama koje imaju i ostali *Sclavi*, izabrani za dubrovačke građane. Isti je Radin položio zakletvu građanske vjernosti dubrovačkoj vladi.⁶⁸

Jurko Matulinović, stanovnik u Podkučlatu (*Junchus Matullinouich habitator Subchuchlat*) primljen je 12. veljače 1396. u Malom vijeću (*factus fuit et receptus fuit in civem Ragusii prout sint alii Sclavii in civem Ragusii receptus et creatus*).⁶⁹

⁶² DAD, Ref., No 29, f. 43; J. MIJUŠKOVIĆ, n. d., str. 107, 114.

⁶³ DAD, Ref., No 29, f. 58.

⁶⁴ DAD, Ref., No 29, f. 81; J. MIJUŠKOVIĆ, n. d., str. 113.

⁶⁵ DAD, Ref., No 30, f. 5; D. KOVAČEVIĆ - KOJIĆ, *Gradska naselja srednjovjekovne Bosanske države* (dalje: *Gradska naselja*), V. Masleša, Sarajevo 1978., str. 175.

⁶⁶ DAD, Ref., No 30, f. 7.

⁶⁷ O Radinu Butkoviću: Ć TRUHELKA, *Testament gosta Radina*, Glasnik, ZMS, 23, Sarajevo 1911., str. 355-375; J. SOPTA, *Gost Radin (Radivoj) Butković i njegov grob*, Hercegovina, 5/7, Mostar 2000./01., str. 49-60.

⁶⁸ DAD, Ref., No 30, f. 29.

⁶⁹ DAD, Ref., No 30, f. 30; J. MIJUŠKOVIĆ, n. d., str. 106, 107.

Jedan drugi Matulinović po imenu Marko iz Podkučlata (*Marchus Matulinouich de Suchuzlat*) izabran je i primljen u Malom vijeću za dubrovačkog građanina 9. veljače 1396. pod uvjetima i na način kao i ostali "Sclau" Marko je položio i čin vjernosti, dubrovačkoj vladi, polažući ruke na Evanđelje.⁷⁰

Boško Bogojević iz Srebrenice (*Bosichus Bogoeuich de Srebernica*) primljen je u Malom vijeću 8. srpnja 1396. sa svim pravima koja pripadaju dubrovačkim građanima. Boško se i zakleo na građansku vjernost.⁷¹

Radoje Ratković iz Bosne izabran je i primljen za građanina grada Dubrovnika u Malom vijeću 25. rujna 1396. On je bio dužan nastaniti se i trajno stanovati u Dubrovniku, uživajući sve časti i prava koja imaju građani dubrovački. Radoje je pred Knezom i Vijećem položio i zakletvu vjernosti polaganjem ruke na ispravu.⁷²

Dvojica braće, Kranislav i Pribislav Veselković iz Bosne, stanovnik Dubrovnika (*Cranislauo et Pribislauo Veselchouich fratres de Bossna habitatores Ragusii*) birani su i bili izabrani u Malom vijeću "in cives civitatis Ragusii" sa svim uobičajenim pravima 10. listopada 1396.⁷³

Dobrovolj Pribilović iz Slivna primljen je 2. prosinca 1396. u Malom vijeću u dubrovačko građanstvo na uobičajeni način. On je položio zakletvu vjernosti u istome Vijeću dubrovačkoj vladi, dodirom na ispravu, garantirajući to svom svojom imovinom i ženidbom u Dubrovniku.⁷⁴ Na obližnjem prostoru u župi Luka (della Lucha) u Neretvi spominje se u jednom kupoprodajnom ugovoru 19. kolovoza 1367. Stjepan Pribilović.⁷⁵ Petar Pribilović, župan vlastele Nikolić u Popovu, spominje se nešto kasnije.

Na zasjedanju Malog vijeća od 29. ožujka 1397. odlučeno je da bude primljen u građanstvo grada Dubrovnika knez Pavao Jurjević (*captus fuit de recipiendo in civem civitatis nostris comitem Paulum*). Odlučeno je da mu se izda isprava o građanstvu na pergameni s visećim pečatom (*et de faciendo eadem literas citacinatione in p(er)gameno*) pod uvjetima koji važe i za ostale nobile iz Bosne.⁷⁶

⁷⁰ DAD, Ref., No 30, f. 32'.

⁷¹ DAD, Ref., No 30, f. 38'; J. MIJUŠKOVIĆ, n. d., str. 114.

⁷² DAD, Ref., No 30, f. 41.

⁷³ DAD, Ref., No 20, f. 42.

⁷⁴ DAD, Ref., No 30, f. 45'.

⁷⁵ "Bratoe Clapcich di la Lucha h(om)o Stiepani P(ri)billouich facit manifestum quod ipse vendit ad carum ut moris est Radoslaus P(ri)boeuich..." Proizilazi da je Stjepan vlastelin, neodređenog ranga, jer je imao svoje ljude (DAD, Div. Cancell., No 21, f. 121').

⁷⁶ DAD, Ref., No 30, f. 57'.

Za građanina grada Dubrovnika primljen je u Malom vijeću 25. svibnja 1397. Vučina Gojsalić iz Neretve (*Volcin Goysalich habitator Narenti*) sa svim pravima po ustaljenom običaju. Isti je položio zakletvu vjernosti i odanosti dubrovačkoj vladi.⁷⁷

Na zasjedanju Malog vijeća od 29. svibnja 1397. primljeno je više pojedinaca s pravom nasljednog građanstva. Bili su to: “Millat Sultanich, Vlatchus Dobrochnich, Radoychus Sultanich, Vlachus o Brayan Sultanich cum Stiepan eius fratre cum eius heredibus” sa svim uobičajenim pravima. Svi primljeni položili su i zakletvu vjernosti gradu Dubrovniku.⁷⁸

Gruban Leković iz Bosne (*Gruban Lechouich de Bossna*) izabran je i primljen za dubrovačkog građanina u Malom vijeću 18. lipnja 1397. sa svim častima i počastima, te prerogativama koje uživaju dubrovački građani. Kao što je i uobičajeno, obvezna je i zakletva vjernosti gradu Dubrovniku.⁷⁹

Živko Ivanović “Ligatiza” iz Srebrenice (*Ziucho Iuanouich ligatiza de Sreberniza*) izabran je i primljen za dubrovačkog građanina u Malom vijeću 27. lipnja 1397. sa svim uobičajenim pravima.⁸⁰

Putnik Vokčić iz Srebrenice (*Putnich Bochzich de Sreberniza*) u Malom vijeću 16. srpnja 1397. izabran i primljen za građanima grada Dubrovnika (*electus et receptus in civem civitatis Ragusii*) sa svim počastima i uobičajenim pravima. On se trbao zakleti na vjernost i trajnu podložnost vlasti dubrovačkoj.⁸¹

Na istom zasjedanju, 16. srpnja 1397., primljen je u građanstvo i Veselko Milosavić (*Veselcho Milosauich de Ceren*⁸²) pod uvjetima i pravima koja su uobičajena. Rečeni Veselko, također treba položiti zakletvu.⁸³

Radoslav, sin *Pribata Doberkovića*, primljen je u građanstvo grada Dubrovnika u Malom vijeću 7. kolovoza 1397. s počastima i uobičajenim pravima. Isti se Radoslav zakleo na vjernost na Evandjelje i dodirom isprave o građanstvu. Primljen je pod određenim uvjetima, a posebno da s obitelji stanuje u Dubrovniku.⁸⁴

Dobrašin Pribinović iz (župe) Luke (*Dobrassin Pribinouich de la Lucha*) primljen je u građanstvo i proglašen dubrovačkim građaninom u Malom

⁷⁷ DAD, Ref., No 30, f. 65.

⁷⁸ DAD, Ref., No 30, 65'; J. MIJUŠKOVIĆ, n. d., str. 107.

⁷⁹ DAD, Ref., No 30, 67.

⁸⁰ DAD, Ref., No 30, f. 67'; J. KOVAČEVIĆ, n. d., str. 114.

⁸¹ DAD, Ref., No 30, f. 68.

⁸² Srednje slovo u imenu mjesta je oštećeno te se može čitati kao r (Ceren), c (Cecen) i t (Ceten).

⁸³ DAD, Ref., No 30, 68'.

⁸⁴ DAD, Ref., No 31, f. 2'.

vijeću 14. svibnja 1398. sa svim častima i prerogativama koje imaju dubrovački građani Položio je zakletvu vjernosti Knezu i vladi dubrovačkoj, s pravom da koristi sve dobrobiti poput ostalih odanih dubrovačkih građana.⁸⁵

Knez Priboje Masnović iz Bosne (*Comes P(ri)boe Massnouich de Bossna*), koji je tada bio kaštelan u Visokom u Bosni (*nu(n)c castellanus di Visochi in Bossna*), u Malom je vijeću 3. lipnja 1398. primljen i izabran za građanina grada Dubrovnika po uobičajenim uzancama.⁸⁶ Podataka o Priboju Masnoviću ima i u drugim vrelima,⁸⁷ kao i njegovim srodnicima Ivanu, Radoju i Stjepanu.⁸⁸

Miloš Bokčić iz Srebrenice (*Millos Bochzich de Srebernica*) u Malom je vijeću 12. svibnja 1398. bio izabran za dubrovačkog građanina sa svim častima i probicima, milostima i počastima koje imaju ostali dubrovački građani. On bi položio i zakletvu vjernosti dubrovačkoj vladi poslije čega bi koristio sve dobrobiti kao i ostali građani dubrovački.⁸⁹

Istoga dana, 12. svibnja 1398., u Malom vijeću primljen je u dubrovačko građanstvo Miltos Radišić iz Srebrenice, na isti način i pod uvjetima kao i Miloš Bokčić iz Srebrenice.⁹⁰

Radiša Stanihnić iz Dabra ili iz Dabrice (*Radissa Stanihnich de Isdaberce*) primljen je u Malom vijeću 19. svibnja 1398. za građanina grada Dubrovnika, sa svim milostima i prerogativama koje imaju dubrovački građani. Radiša je položio i zakletvu vjernosti dubrovačkoj općini.⁹¹

Bogoje Družić reč. Vlah (*Bogoe Drusich dicti Vlach*) u Malom je vijeću 8. srpnja 1398. bio izabran i primljen u dubrovačko građanstvo na način kako su izabirani i ostali građani, sa svim obvezama, častima, milostima i pravima koje imaju građani Dubrovnika. On je položio i zakletvu vjernosti vladi i općini dubrovačkoj.⁹²

Istom prilikom, 8. srpnja 1398., i pod istim uvjetima u građanstvo je primljen Dobroslav Milković iz Srebrenice (*Dobroslaus Milcouich de Srebernica*).⁹³

Radan Gojčinić iz Dobrana (*Radan Goyzinich de Dobrani*), s područja Neretve, izabran je i primljen za dubrovačkog građanina u Malom vijeću

⁸⁵ DAD, Ref., No 31, f. 25.

⁸⁶ DAD, Ref., No 31, f. 28.

⁸⁷ P. ANĐELIĆ, *Visoko*, str. 121, 140, 182, 282, 283, 309.

⁸⁸ P. ANĐELIĆ, *Isto*, str. 121, 307.

⁸⁹ DAD, Ref., N 31, f. 28'.

⁹⁰ DAD, Ref., No 31, f. 28'.

⁹¹ DAD, Ref., No 31, f. 29.

⁹² DAD, Ref., No 31, f. 30.

⁹³ DAD, Ref., No 31, f. 30.

9. listopada 1398. s privilegijama i povlasticama po ustaljenim običajima. Položio je i zakletvu na ruke gospodina Kneza i sudaca.⁹⁴

Cvjetko Veselković (*Zuetcho Veselcouich*) izabran je i primljen za građanina grada Dubrovnika 11. siječnja 1399. s častima i počastima po običaju slično kao i ostali građani.⁹⁵

Plemeniti muž Batal (*Nobilis vir Bathalus*) u Malom je vijeću 13. veljače 1399. primljen za građanina općine dubrovačke na uobičajen način, bez posebnih uvjeta i zakletve.⁹⁶

Vukac Ostojić izabran je u Malom vijeću za dubrovačkog građanina 24. ožujka 1399. uz uobičajene uvjete i ustaljen običaj i s častima i počastima. Položio je i zakletvu vjernosti dubrovačkoj vladi na uobičajen način.⁹⁷

Pribislav Radončić, krojač iz Neretve (*Pribislaus Radoncich sartor habitator in Narento*), izabran je i bio proglašen za građanina grada Dubrovnika 23. lipnja 1399. sa svim pogodnostima i prerogativima kao i ostali građani. Položio je zavjet vjernosti da će izvršavati obveze, kako bi uživao pogodnosti poput ostalih građana grada Dubrovnika.⁹⁸

Na sjednici Malog vijeća od 1. listopada 1399. izabran je i primljen za dubrovačkog građanina Bjeljak Brajković, pod određenim uvjetima.⁹⁹ Notarskom ispravom od 1. veljače 1408. Bjeljak Brajković iz Srebrenice zadužuje se kod Luke Bunića na iznos od oko 221 dukata.¹⁰⁰

Nakon intenzivnijih primanja i dodjeljivanja dubrovačkog građanstva 90-ih godina 14. st. nastaje kraći zastoj do 1407. god. Na sjednici Malog vijeća od 6. veljače 1407. primljeno je za dubrovačke građane i dodijeljeno dubrovačko građanstvo nekolicini osoba. Bili su to: "Vladoye Meditich, Millouan P(ri)bilouich, Raichus Millosseuich, Ratchus Gruboyeuich, Bositicho Dapchouich." Primljeni su uz uobičajene uvjete i polaganje zakletve vjernosti.¹⁰¹ *Radič Milošević*, sluga Ser Mihaele Gradi,¹⁰² primljen je za dubrovačkog građanina 17. srpnja 1407. bez navođenja uvjeta i obrazloženja.¹⁰³

⁹⁴ DAD, Ref., No 31, f. 35'.

⁹⁵ DAD, Ref., No 31, f. 46. ("Cum modis belya", što upućuje i na neku posebnost).

⁹⁶ DAD, Ref., No 31, f. 49.

⁹⁷ DAD, Ref., No 31, f. 52.

⁹⁸ DAD, Ref., No 31, f. 61'.

⁹⁹ DAD, Ref., No 31, f. 68'.

¹⁰⁰ D. KOVAČEVIĆ - KOJIĆ, *Gradska naselja*, str. 181.

¹⁰¹ DAD, Ref., No 33, f. 9'.

¹⁰² Radič Milošević i njegov brat Pribislav u Malom su vijeću 18. prosinca 1366. zaključili ugovor o služenju (ad standum). Ref., knj. IV, str. 74.

¹⁰³ DAD, Ref., No 33, f. 26'.

Petar Dimitrović, rečeni Ognan, zet Ostojin (*Petar Dimitrouich dicti Ognan gener Hostoye*) i Vukac Pribisalić iz Konavala (*Vochac P(ri)bisaglich de Canali*) primljeni su za dubrovačke građane 24. siječnja 1408.¹⁰⁴

Pavao Andrić (*Pauel Andrich*) primljen je u dubrovačko građanstvo 14. ožujka 1408. pod uvjetom da on i njegova obitelj stanuju u Dubrovniku.¹⁰⁵

Radovac Stoisljić, rečeni Pribetić iz Neretve (*Radovaz Stisaglich di Narento*), postao je 29. svibnja 1408. i službeno građanin Dubrovnika, pošto je on to već od ranije bio i činio dobre stvari za Dubrovnik.¹⁰⁶

Ivan Bjelojević iz Fojnice (*Joh(ann)es Bieloeuich de Choynica*) primljen je u građanstvo 17. studenog 1408. “per gratiam” sa svim pravima koje uživaju i ostali građani.¹⁰⁷ Obitelj se spominje i ranije. Tako se u jednom pismu od 2. srpnja 1376., među grupom dubrovačkih trgovaca, koji su bili u Bosni, spominje i Tvrtko Bjelojević (...*et Tuerdach Bieloeuich nostri merchadanti de Ragusa*), a u drugom pismu, istog nadnevka, među grupom carinika (...*et Tuerdach Bieloeuich dohaneriis in Bosna*).¹⁰⁸

Braća Bokčinović, Stjepan, Radoslav i Ivaniš (*Stiepan, Radoslauus et Ivanis fr(atr)es*), primljeni su za dubrovačke građane 13. ožujka 1410. s obvezama i pravima koja uživaju dubrovački građani. O tome je izadana i posebna isprava sa žigom grada Dubrovnika.¹⁰⁹

Pribislav Marković, nekada sluga Junija Ivana de Sorgo (*Pribislauius Marchouich olim famulus Junii Yuani de Sorgo*), primljen je u građanstvo “per gratiam civis Ragusii” 8. studenog 1410.

Na kraju ovog pregleda nužno je napomenuti da u znatnijem broju primjera u zaključcima državnih vijeća o dodjeli dubrovačkog građanstva za dotičnu osobu nije navedena oznaka o podrijetlu. Moguće da je riječ o osobama koje su u dužem vremenu bili stanovnici (*habitatores*) negdje na prostoru Republike. U tom slučaju i nije bila prijeko potrebna naznaka njihovog podrijetla. Imenski sustav, njihovih osobnih imena i obiteljskih prezimena, podudaran je onom sustavu iz dubrovačkog zaleđa. Za potanko i precizno ustanovljenje njihova lokalnog podrijetla bila bi neophodna dodatna istraživanja i druge arhivske građe.

¹⁰⁴ DAD, Ref., No 33, f. 42'; J. MIJUŠKOVIĆ, n. d., str. 106.

¹⁰⁵ DAD, Ref., No 33, f. 48.

¹⁰⁶ DAD, Ref., No 33, f. 56'.

¹⁰⁷ DAD, Ref., No 33, f. 72'; J. MIJUŠKOVIĆ, n. d., str. 114.

¹⁰⁸ *Liber Reformationum*, Tomus IV, str. 150-151.

¹⁰⁹ DAD, Ref., No 33, f. 140'.

Moglo bi se iz datih primjera zaključiti da je dodjela dubrovačkog građanstva pojedinim osobama ili obiteljima bila motivirana obostranim gospodarskim i političkim razlozima. Intenzitet primanja nije uvijek bio podjednak. I to je bilo uvjetovano datim okolnostima. Prianje s područja Huma i Bosne bilo je pojačano u drugoj polovini 14. st. a osobito intenzivirano u posljednja dva desetljeća. Najviše primljenih osoba je iz gospodarskih razvijenijih trgovačkih, obrtničkih i rudarskih centara, te važnijih političkih i vjerskih središta. Prednjačili su, u tom pogledu, trg Neretva (Driva), Srebrenica, Podvisoko, Fojnica, Podkučlat i druga mjesta gdje su postojale dubrovačke trgovačke naseobine, rudnici ili jači gospodarski, posebno trgovački dodiri.

Primljenim osobama u dubrovačko građanstvo izdavala se, obično na pergameni, pisana isprava (povelja), zvana "čittera cvilitatis" ili "carta civilitatis".

U prilogu ovog rada donosimo i sedam izvornih dokumenata u transkripciji s faksimilima i abecedni tabelarni pregled primljenih osoba u dubrovačko građanstvo s područja Huma i Bosne do 1410. god.

Prilozi dokumenata

No 1

Hrvatini Brajaković s Bišća prima se u Malom vijeću za dubrovačkog građanina 4. veljače 1380.

“Cheruatini Brayachouich de Bisçe in Minori Consilio f(actus) f(uit) civis Ragusii qui iuravit fidelitatem et facere omnes factiones tam reales quam personales.”

(DAD, Ref., No 24, f. 83)

No 2

Pribil Radetković iz Neretve prima se u Malom vijeću, u nazočnosti sedmorice vjećnika, za dubrovačkog građanina 21. rujna 1380.

“Pribilus Radetchouich de Narento f(actus) f(uit) civis Ragusii in Minori Consilio in quo interfuerunt consilierii septem, cum hac conditione, quod ipse teneatur facere omnes et singulas factiones, reales et personales, sicut alii cives Ragusii, qui iuravit ad Sancta Dei Euangelia tactis scripturis esse fidelis et legalis perpetuo comuni Ragusio et facere antedictas.”

(DAD, Ref., No 24, f. 127’)

No 3

Odluka Malog vijeća, u nazočnosti sedmorice vjećnika, o primanju za dubrovačke građane kneza Radoslava, sina Mestena iz Huma, njegovih sinova i nećaka, 28. svibnja 1381.

“MCCCLXXXI ind. IIII die XXVIII mensis maii. In Consilio Minori ball. VII.

P(rima) p(ars) de recipiendo in civem nostrum comitem Radoslauum filium Mesteni de Chelmo et filios suos et duos eius nepotes, ita tamen quod ipse cum filiis eius et nepotibus in manibus Fratris Angeli ordinis minorum guardiani in Stagno prestare debeat fidelitatis debite sacramentum, prout in talibus consuetum est. Et de scribendo eidem per nostras litteras Sclauas quomodo ipsum et dictos eius filios et nepotes suscepimus et acceptamus in cives nostros, et quod ipse per suos litteras nobis scribere debeat quomodo ipse cum dictis eius filiis et nepotibus acceptavit citadinanciam nostram et nobis iuravit et prestitit in manibus dictis fratris Angeli nostro nomine recipientis fidelitatis debite sacramentum.”

(DAD, Ref. No 24, f. 169)

No 4

Petko Balinović iz Srebrenice prima se uvjetno za dubrovačkog građanina u Malom vijeću 26. kolovoza 1383.

“In Consilio Minori c(ptum) f(uit) quod Petchus Balinouich de Srebernica factus Ragusinus noster, cum ista conditione quod quando venerit ad habitandum cum sua familia in Ragusio et ante non.”

(DAD, Ref., No 25, f. 102)

No 5

Braća Grgur i Sanko Milatović, trepčije, sinovi Marka primaju se u Malom vijeću za dubrovačke građane 31. ožujka 1391.

“Gregorius et Senchus fratres Millatouich tepcia D(omi)nii circha c(on)finia Narenti in Minori Consilio ad sonum Campani more solito congregato facti fuerunt cives Ragusii p(ro)ut fuit alii cives Ragusii cum honoribus et honeribus et angardiis c(on)sueto.”

(DAD, Ref., No 29, f. 13)

No 6

Nikola Pribinović iz Večerića primljen je za dubrovačkog građanina 18. svibnja 1391.

“Nicola P(ri)binouich de Večerich, in dicto Minori Consilio factus fuit civis Ragusii cum honoribus et honerabilis prout fuit alii cives Ragusii. Qui iuravit fidelitatem domino Rectori receptus nostro et viro civis Ragusii et facere et substinere quecunque onora civitatis Ragusiis et habedire Regimini Ragusiis prout facerunt et teneatur alii Ragusei.”

(DAD, Ref., No 29, f. 17)

No 7

Odluka Malog vijeća o primanju Radina Butkovića za građanina grada Dubrovnika 13. siječnja 1396.

“Radin Budchouich de Slieuni in Minori consilio more solito c(on)gregato receptus et creatus fuit in civem Ragusii cum modis c(on)dicionib(us) prerogativis honoribus et oneribus quibus sunt alii Sclau creati cives Ragusii. Qui Radin iure acceptavit et iuravit esse fidelis civis et hobedies Regimini Ragusii et facere et substinere quecunque honora civilitatis prout alii cives Ragusiis.”

(DAD, Ref., No 30, f. 29)

Ingilho minor. Caput fuit qd Petrus Balinon d
 de Srebrenica sit fuit Bagisfius ne cu ista
 gdiac qd qm mouerit ad habitad cu sua familia magis
 et an non

Sl. 4. Petko Balinović iz Srebrenice prima se uvjetno za dubrovačkog
 građanina u Malom vijeću, 26. kolovoza 1383.
 (DAD, Ref., No 25, f. 102)

Civis Bagisfij: De ultimo gnaeij.
 Gregorius et fratres anthonij tuncqra dny curia ofina Naditi
 Senctus in armis copulo ad sumu campu mdr. pello
 condegnato facti fuerut Civis Bagisfij qut fuit alij Civis Bagisfij
 cum honorib honoribz angustis ofina

Sl. 5. Braća Grgur i Sanko Milatović, tepčije, primaju se u Malom vijeću
 za dubrovačke građane, 31. ožujka 1391.
 (DAD, Ref., No 29, f. 13)

Civis Bagisfij: Nikola pribinovich de Regurich in deo minor consilio factus fuit Civis
 Bagisfij cum honoribus et honoribus qut fuit alij Civis Bagisfij
 Qui juravit fidelitatem dno Petro, rege novo et dno civis Bagisfij
 et factus et submisit quocumq onera Cantaria Regno et hereditate Regni
 Regno qut factus et recondit alij Bagisfij.

Sl. 6. Nikola Pribinović iz Večerića primljen je za dubrovačkog građanina
 u Malom vijeću, 18. svibnja 1391.
 (DAD, Ref., No 29 f. 17)

facti Civis: Radin didehovich de Alivum in minor consilio more solito pcepto
 utique et oneri fuit in Civis Bagisfij cum modis gdiacibz prazu
 civis honoribz et dicitur qut fuit alij Civis Bagisfij
 Qui Radin pte acceptavit et juravit se fidelis Civis et hereditas
 Regni Regno et factus et submisit quocumq onera Cantaria Regni
 Regno qut factus et recondit alij Bagisfij.

Sl. 7. Odluka Malog vijeća o primanju Radina Butkovića za građanina
 grada Dubrovnika, 13. siječnja 1396.
 (DAD, Ref. No 30, f. 29)

Tabelarni pregled primljenih u Dubrovačko građanstvo

PREZIME I IME	PODRIJETLO	GOD.	OPASKA
1	2	3	4
ANDRIĆ, Petar	Podvisoko	1408.	
BALINOVIĆ, Petar	Srebrenica	1393.	
BJELOJEVIĆ, Ivan	Fojnica	1408.	trgovac
BOGOJEVIĆ, Boško	Srebrenica	1396.	
BOGOJEVIĆ, Brajko	Neretva	1350.	
BOGOJEVIĆ, Kranko	Neretva	1350.	
BOKČIĆ, Boško	Srebrenica	1395.	
BOKČIĆ, Miloš	Srebrenica	1398.	
BOKČINOVIĆ, Ivaniš		1410.	
BOKČINOVIĆ, Radoslav		1410.	
BIKČINOVIĆ, Stjepan		1410.	
BRAJATOVIĆ, Hrvatin	Bišće	1389.	
BRAJKOVIĆ, Beljak	Srebrenica	1399.	trgovac
BUTKOVIĆ, Radin	Slivna	1395.	
CRJEPOVIĆ, Ivan	Foča	1379.	trgovac
DAPKOVIĆ, Božitko	Neretva	1407.	
DIDALIĆ, Ratko	Neretva	1378.	
DIDALIĆ, Vukša	Neretva	1392.	
DIMITROVIĆ, Dobrašin	Srebrenica	1408.	
DIMITROVIĆ, Petar, dicti Ognen, gener Hostoye	Srebrenica	1408.	
DOBERKOVIĆ, Radoslav, sin Pripkov	Dabar	1397.	
DOBRAVČIĆ, Branko, sin Tvrtkov	Neretva	1343.	
DOBROHNIĆ, Vlatko		1397.	
DRUŽIĆ, Bogoje "Vlah"	zaleđe	1397.	
GOJISLAVIĆ, Andrija	Neretva	1356.	
GOJISLAVIĆ, Vučina	Neretva	1397.	
GOJČINIĆ, Radan	Dobrovo	1398.	
GRUBOJEVIĆ, Ratko	Neretva	1397.	
HOSTOIĆ, Petar	Brštanik	1392.	trgovac
IVANOVIĆ, Ligatica, Živko	Srebrenica	1397.	
JURJEVIĆ, Pavao	Hum (Chelmo)	1397.	vlastelin
KINATOVIĆ, Kranko	Srebrenica	1391.	
KLAPČINOVIĆ, Radić	Srebrenica	1368.	

1	2	3	4
KLAPOVIĆ, Prvjen	Ošlje Primorje	1351.	
LEKOVIĆ, Gruban	Bosna	1397.	
LUPKOVIĆ, Bratoš	Brštanik	1392.	
MARKOVIĆ, Pribisav	zaleđe	1410.	štitnik I. Sorga
MASNOVIĆ, Priboje	Podvisoko	1398.	knez i kaštelan
MATULINOVIĆ, Jurko	Podkučlat	1396.	
MATULINOVIĆ, Marko	Podkučlat	1396.	
MEDITIĆ, Vladoje	Neretva	1407.	
MESNOVIĆ, Radoslav, sin Mestanov	Hum (Chelmo)	1381.	knez
MIKOLIĆ, Rakoje	Trebinje	1347.	
MILATOVIĆ, Grgur	Hum (Chelmo)	1391.	vlastelin
MILATOVIĆ, Sanko	Hum (Chelmo)	1391.	vlastelin
MILDRUŽIĆ, Ostoja	Hum (Chelmo)	1365.	
MILDRUŽIĆ, Priboje	Hum (Chelmo)	1365.	
MILETKVIĆ, Nikola	Prača	1361.	
MILKOVIĆ, Dobroslav	Srebrenica	1398.	
MILOSAVIĆ, Veselko	Cerin ?	1397.	
MILOŠEVIĆ, Radič	Neretva	1407.	štićenik M.Gradi
MILOŠEVIĆ, Rajko	Neretva	1407.	
MIROJEVIĆ, Stojislav	Neretva	1350.	
NIKOLIĆ, Petar	Popovo	1392.	knez u Popovu
NIKOLIĆ, Vukosav	Popovo	1392.	knez u Popovu
OBODIĆ, Brajan	Prilip (Bosna)	1392.	
OBODIĆ, Vukac	Prilip (Bosna)	1392.	
OBRADOVIĆ, Dobroslav	zaleđe	1346.	
OSRISIĆ, Brajan	Drina (Bosna)	1367.	
OSTOJIĆ, Vukac	Neretva	1399.	
PERFIČIĆ, Petko	Imota	1382.	
PERFIČIĆ, Veselko	Imota	1382.	voyvoda d'Imota
PIŠIVODA, Vučen	Srebrenica	1383.	
PRIBILOVIĆ, Milovan	Neretva	1407.	
PRIBILOVIĆ, Dobrovolj	Slivno	1396.	
PRIBINOVIĆ, Dobrašin	Luka, župa	1398.	
PRIBINOVIĆ, Nikola	Večerići, župa	1391.	
PRIBISALIĆ, Vukac	Konavli	1408.	
PRILJUBOVIĆ, Bogić, sin Ljubisavov	Trebinje	1364.	vlastelin
PRIPKOVIĆ BOSKOVIĆ, Vučemil	Majkovi, Primorje	1392.	

1	2	3	4
RADETKOVIĆ, Pribil		1380.	
RADIŠIĆ, Miltoš	Srebrenica	1398.	
RADOMIRIĆ, Milaš	Podvisoko	1392.	trgovac
RADONČIĆ, Pribislav	Neretva	1399.	krojač
RADOSLAVIĆ, Ilija, sin Petromanov		1349.	
RADOSLAVIĆ, Ivan, sin Petromanov	Goražde	1349.	
RADOSLAVIĆ, Maroje	Goražde	1349.	
RADOSLAVIĆ, Nikola	Goražde	1349.	
RADOSLAVIĆ, Obrat	Goražde	1349.	
RADOSLAVIĆ, Petko	Goražde	1349.	
RADOSLAVIĆ, Petroman	Goražde	1349.	
RADOSLAVIĆ, Raden, sin Petromanov	Goražde	1349.	
RASDOSLAVIĆ, Utješin	Biograd	1367.	
RATKOVIĆ, Miho	Nevesinje	1391.	
RATKOVIĆ, Radivoje	Bosna	1396.	
SANIDIĆ, Radoje	Bosna	1345.	
SASLANIĆ, Pleščić, Radiša	zaleđe	1379.	
SESTANOVIĆ, Krasomir		1344.	
SESTANOVIĆ, Pribac		1344.	
STANIHNIĆ, Radoslav	Dabrica	1398.	
STOISALIĆ, r. Pribetič, Radovac	Neretva	1408.	
SULTANIĆ, Brajan	zaleđe	1397.	
SULTANIĆ, Milat	zaleđe	1397.	
SULTANIĆ, Radojko	zaleđe	1397.	
SULTANIĆ, Stjepan	zaleđe	1397.	
TIHORADIĆ, Batal	Bosna	1399.	“nobilis vir”
TOLOVIĆ, Raden	Podvisoko, Bosna	1350.	
TOTOSOVIĆ, Dimitar	Luka, župa	1362.	
TVRDENOVIĆ, Dragoslav	Neretva	1382.	
TVRDOJEVIĆ, Ivan	Luka, župa	1392.	
USLOVIĆ, Brajko		1349.	
VESELKOVIĆ, Cvjetko	Bosna	1399.	
VESELKOVIĆ, Krunoslav	Bosna	1396.	
VESELKOVIĆ, Pribislav	Bosna	1396.	
VOLČIKOVIĆ, Miljen	Popovo	1346.	
VUKČIĆ, Putnik	Srebrenica	1397.	

Sažetak

Moglo bi se iz datih primjera zaključiti da je dodjela dubrovačkog građanstva pojedinim osobama ili obiteljima iz Huma i Bosne bila motivirana obostranim političkim i gospodarskim razlozima. Primanja su vršena gotovo isključivo u Malom vijeću, a temeljem aktualnih zakonskih uredbi. Uz neizostavnu zakletvu vjernosti preuzimale su se i određene obveze i stjecala prava, opća i osobna. Intenzitet primanja nije uvijek bio podjednak. I to je bilo uvjetovano datim okolnostima. Primanja s područja Huma i Bosne bilo je pojačano u drugoj polovini 14. st., a osobito intenzivirano u posljednjem desetljeću. Osobe primljene za dubrovačke građane prostorno su determinirane da su iz Huma (Chelmo) i Bosne (di Bosna). Najčešće se spominju i mjesta iz kojih te osobe potječu. Bili su to, od većih prostornih cjelina: Neretva, humske župe Luka, Popovo i Večerići, te Konavli. Od mjesta se spominju: Biograd, Bišće, Brštanik, Čerin, Dabar, Dabrica, Dobrovo, Drina, Fojnica, Imota, Majkovi, Nevesinje, Ošlje, Podkučlat, Podvisoki, Prača, Prilip, Slivno, Srebrenica, Trebinje. Najviše primljenih osoba je iz gospodarskih razvijenijih trgovačkih, obrtničkih i rudarskih centara, te važnijih političkih i vjerskih središta. Prednjačili su, u tom pogledu, trg Neretva (Driva), Srebrenica, Podvisoko, Olovo, Fojnica, Podkučlat.

U prilogu rada su i sedam izvornih priloga dokumenata u transkripciji s faksimilima. Na kraju je i abecedni tabelarni pregled primljenih osoba u dubrovačko građanstvo.

Primljenim osobama u dubrovačko građanstvo izdavala se, obično na pergameni, pisana isprava (povelja), nazvana "littera civilitatis" ili "carta civilitatis".

**DIE VERLEIHUNG DER BÜRGERSCHAFT
VON DUBROVNIK AN PERSONEN
AUS CHELMANIEN UND BOSNIEN
BIS ZUM JAHR 1410**

Zusammenfassung

Man kann aus den angeführten Beispielen schließen, dass die Verleihung der Dubrovniker Bürgerschaft an Einzelpersonen oder Familien aus Chelmanien und Bosnien durch gegenseitige politische und wirtschaftliche Gründe motiviert war. Die Aufnahmen wurden fast ausschließlich von Kleinem Rat und aufgrund aktueller gesetzlicher Verordnungen beschlossen. Mit der unvermeidlichen Eideserklärung wurden bestimmte Verpflichtungen übernommen sowie allgemeine und persönliche Rechte erworben. Die Intensität der Aufnahmen war nicht immer gleich und hing von den jeweiligen Umständen ab. Die Aufnahmen aus dem Gebiet Chelmanien und Bosnien wurden in der zweiten Hälfte des 14. Jahrhunderts verstärkt, und insbesondere im letzten Jahrzehnt intensiviert. Die Herkunftsgebiete der in die Dubrovniker Bürgerschaft aufgenommenen Personen waren Chelmanien (Chelmo) und Bosnien (di Bosna). Meistens wurden auch ihre Herkunftsorte erwähnt. Es waren größere Raumeinheiten: Neretva, die chelmanischen Pfarreien Luka, Popovo und Večerići, sowie Konavli. Die erwähnten Ortschaften sind: Biograd, Bišće, Brštanik, Čerin, Dabar, Dabrica, Dobrovo, Drina, Fojnica, Imota, Majkovi, Nevesinje, Ošlje, Podkučlat, Podvisoki, Prača, Prilip, Slivno, Srebrenica, Trebinje. Die meisten aufgenommenen Personen waren aus wirtschaftlich entwickelteren Handels-, Handwerks- und Bergwerkszentren, sowie wichtigeren politischen und religiösen Zentren. In dieser Hinsicht waren die Märkte Neretva (Driva), Srebrenica, Podvisoko, Olovo, Fojnica, Podkučlat führend.

In der Anlage sind auch sieben Urkunden in Transkription mit Faksimiles zu finden. Am Schluss ist eine alphabetische tabellarische Darstellung der in die Dubrovniker Bürgerschaft aufgenommenen Personen.

Den in die Dubrovniker Bürgerschaft aufgenommenen Personen wurde gewöhnlich auf Pergament geschriebene Urkunde, "littera civilitatis" oder "carta civilitatis" genannt, verliehen.